

LILLEHAMMER KOMMUNE
Postboks 986
2626 LILLEHAMMER

Saksbehandler, innvalgstelefon
Alexandra Abrahamson, 61 26 60 63

Lågendeltaet naturreservat - Tillatelse til sonderboringer for å undersøke drikkevannkilder - Lillehammer kommune

Lillehammer kommune gis tillatelse til å utføre sonderboringer for å kartlegge grunnvannforekomster av betydning for dagens og fremtidige drikkevannskilder. Tillatelsen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Søknaden

Vi viser til e-post sendt til undertegnede saksbehandler 29. april i år, og videre korrespondanse med nærmere detaljer i e-poster etter det.

Lillehammer kommunes hovedvannkilde ligger ved Korgen inntil Lågendeltaet naturreservat. Korgen vannverk forsyner størsteparten av kommunens innbyggere med vann. Drikkevannsforskriften stiller imidlertid krav til leveringssikkerhet, og Mattilsynet har pålagt kommunen å lage en forpliktende plan for å etablere en slik reservevannkilde. Som reservevannkilde er det derfor silt ut flere alternativer, og til slutt kartlagt to mulige alternativer – ett ved Balbergøya og et ved Sandvaodden, begge inntil Lågendeltaet naturreservat. Det er det førstnevnte alternativet som er valgt og nettopp etablert. Imidlertid er kilden ved Sandvaodden fortsatt viktig å sikre med tanke på fremtidige generasjoners drikkevannstilgang, og det inngår i kommunedelplan «Hovedplan vann og avløp» for perioden 2021-2024(2030) at begge disse grunnvannskildene skal kartlegges. I tillegg skal grunnvannstrømmene i Hovemoen kartlegges.

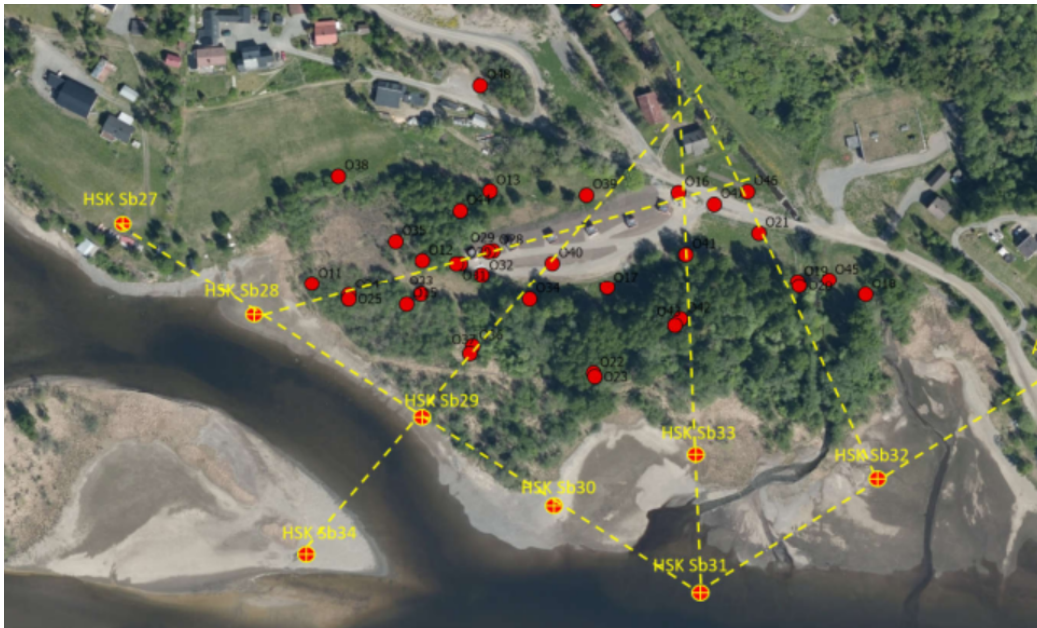
Siden vannstanden i Lågen er lav i år, åpner seg nå en mulighet for å gjøre sonderboringer ved de to akviferene ved Sandvaodden og Korgen som er viktige for å følge opp ovennevnte plan. Resultatene vil sammen med tidligere utførte boringer på land kunne bygge opp modeller over breelavsetningens utbredelse, hvilket er viktig for å forstå grunnvannets omsetning og kjemi.

Hovedfokus nå er å få kartlagt dette i forkant av bygging av ny E6 over Våløya og annen fremtidig aktivitet av næring med mer i Hovemoen.

I e-post av 31. mai i år vises aktuelle borepunkt, totalt 16 stk. som vist nedenfor (røde punkt med gult kryss). Alle unntatt ett punkt ligger innenfor reservatgrensa, som her følger vannkanten ved

normalvannstand (dvs. der landvegetasjonen starter). Det skal samtidig bores ved Balbergevjua inntil Balbergøya, men disse punktene ligger utenfor naturreservatet.

Borepunkt utenfor Korgen (dagens drikkevannskilde). Pkt. HSK Sb27 ligger utenfor vernegrensa.

Borepunkt utenfor Hovemoen gard ved Våløya og Sandvaodden (mulig fremtidig drikkevannskilde).

Sonderboringene utføres av en relativt liten, beltegående rigg. Selve borehullet er ikke større enn høyst 20 cm diameter, og det bores 30-50 m ned. Arbeidene er planlagt utført i perioden 8.-17. juni 2022. Selve boringen er støyende.

Verneforskrift og naturmangfoldlov

Lågendeltaet naturreservat ble opprettet den 12. oktober 1990. Naturreservatet har som formål å bevare et viktig og spesielt våtmarksområde i sin naturlige tilstand med vegetasjon og dyreliv, og å verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, særlig av hensyn til trekkende, hekkende og overvintrende vannfugl.

Relevante bestemmelser for denne saken er verneforskriftens pkt. IV nr. 3 der det står at det ikke må iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder anlegg og faste innretninger. Boring av hull i elvebunn ansees som et slik tiltak. Verneforskriftens pkt. IV nr. 4 forbyr også motorferdsel til vanns og lands i det omsøkte området. Det er imidlertid et unntak fra denne sistnevnte bestemmelsen for bruk av motorbåt med fart under 5 knop i den aktuelle perioden, men den bestemmelsen er ikke relevant her da det skal brukes en beltegående rigg som går på land/elvebunn. Videre sier pkt. IV nr. 2 sier at alt vilt herunder deres hi, reir og egg er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Støy i fuglenes hekkeperiode må sies å komme inn under dette forbudet.

Det finnes ingen spesiell hjemmel som tillater, eller kan tillate etter søknad, de omsøkte undersøkelsene. Forvaltningsmyndigheten må derfor vurdere om det skal gjøres unntak fra vernevedtaket. Dette kan for eksempel vurderes dersom det omsøkte tiltaket ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, jf. § 48 i naturmangfoldloven første ledd, første alternativ (denne bestemmelsen erstatter pkt. VIII i verneforskriften).

En eventuell dispensasjon fra vernebestemmelsene må vurderes etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7.

Vurdering

Det framgår av naturmangfoldloven § 8 at kravet til kunnskapsgrunnlag skal være oppfylt før myndighetene fatter vedtak i saken.

Det foreligger god kunnskap om Lågendeltaet naturreservat gjennom blant annet systematisk overvåking av Norges ornitologiske forening av fuglelivet gjennom mange år, kartlegginger i myndighetenes regi av både gyteområder for fisk og botanikk, registreringer av arter i Naturbase og på Artskart, samt generell kunnskap om sårbarhet for forstyrrelser i området. Vi ser derfor ikke behov for at ta i bruk føre-var prinsippet, jamfør naturmangfoldloven § 9, da mulige konsekvenser av det omsøkte tiltaket kan forutses.

Lågendeltaet naturreservat og tilliggende fuglefredningsområde er et av Norges største innlandsdeltaer. Reservatet ligger i og rundt Gudbrandslågen (Lågen) fra Øyer til sør for Lillehammer. Det er et stort og variert reservat med gruntvannsområder, øyer, kanaler, strandenger, sump og dyrka mark. Området er en svært viktig trekklokalitet for fugl, der vårtrekket trekkes fram som spesielt viktig. Hovedtrekket pågår i perioden midten av april til midten av mai, litt avhengig av når våren kommer. De siste årene har trekkfuglene kommet tidlig til deltaet. Også høsttrekket er av stor betydning. Deltaet er et viktig ledd i den indre trekkruta for Østlandet. Det er i tillegg også et viktig overvintrings- og hekkeområde. Ut fra en sammenstilling gjort i forbindelse med faggrunnlag for forvaltningsplan for naturreservatet er 226 fuglearter/underarter observert i reservatet og fuglefredningsområdet. Av disse er 98 vannfuglarter, og 59 arter er på den nasjonale rødlista. Støy fra sonderboring i den aktuelle perioden vil kunne forstyrre hekkende våtmarksfugl (spesielt ender) og mange småfuglarter som holder til på Trossetvollen og Korgevollen, og også i kantsonene inntil reservatet. Det hender også at tjeld, dverglo og måker hekker på sandbankene i området på lav vannstand, men disse hekkforsøkene blir oftest mislykkede når vannstanden stiger. Det er

likevel vurdert som bedre å gjennomføre boringene nå enn tidligere på året i trekkperioden ut fra sårbarhet for forstyrrelser (og da det også er lav vannstand).

Det var funksjonen for fugl som var hovedgrunnen til at området i sin tid ble vernet som naturreservat og fuglefredningsområde. Likevel fremgår det av verneformålet for naturreservatet at hele økosystemet er vernet. Det finnes 20 fiskearter med fast tilhold i Mjøsa. Mange av disse har sitt viktigste gyteområde i Lågendeltaet/nedre del av Lågen. Det kommer tidvis enorme mengder fisk fra Mjøsa opp hit for å gyte, og en stor mengde fiskeyngel blir født i deltaet. Spesielt kan nevnes Hunderørreten som Statsforvalteren betrakter som en ansvarsart av nasjonal verdi for både vassdraget og reservatet. I det aktuelle området ligger gyte- og oppvekstområder for abbor, hork, gjedde og karpfisk som kan gyte nå, og muligens også krøkle. Per nå er vannføringen forholdsvis stor, så uttynning av oppvirket materiale fra evt. borepunkt under vann er stort, og dermed antatt uproblematisk når aktiviteten er så pass begrenset som den er. For krøkla er det en fordel om aktiviteten ikke gjøres i skumring og natt da gytinga foregår.

Videre er flommarksmiljøene innenfor reservatet svært viktige, herunder flommarksskogen som til stor del består av krattbevokste kantsoner inntil elveløpet og dyrkamark. Flomskogsmark og åpen flomfastmark er oppførte på rødlisten for naturtyper. Samlet sett har rødlisteartene myrstjerneblom, skogsøtgras og sumpaniskjuke noen av sine viktigste voksteder i landet innenfor naturreservatet og de andre flommarksmiljøene langs Lågen. I området for borepunktene finnes mudder med pusleplantesamfunn der den sårbare arten firling er registrert, og strandsump med blant annet den sterkt truede arten stjernekrøpse som er i direkte konflikt med planlagt borepunkt HSK Sb33. Pkt. Flere av punktene ligger innenfor det som er registrert som åpen flomfastmark. Åpen flomfastmark med grus og sand vil tåle denne aktiviteten, men direkte kjøring eller boring på de registrerte rødlistede plantene og mosene i området må ikke skje. Derfor må det stilles vilkår om å berøre disse arealene minst mulig. Den 9. juni vil området befares av biolog som kjenner artene og som kan fastsette eksakt hvor disse er.

Skjermdump fra Artskart per 8. juni 2022 over rødlistede karplanter og moser i området. Punkt understreka med blått er funn av firling nær planlagte borepunkt, og det ene punktet understreka med rødt er stjernekrøpse som også, sammen med firling, ligger nær planlagt borepunkt. Direkte kjøring eller boring på disse funnene må unngås.

Undersøkelsene ansees som et nødvendig, lovpålagt tiltak av stor betydning for søker og som ikke kan skje utenfor vernegrensa. Tiltaket er av begrenset omfang i tid og rom, men berører arealer med registrerte truede arter der det må stilles vilkår for å unngå skade på disse. Det er uheldig at

hekkeperioden for fugl blir forstyrret, men samtidig må undersøkelsene foregå på lav vannstand. Vi ser behovet kommunen har for å få gjennomført undersøkelsene fortest mulig ut fra at disse forholdene råder nå, også med tanke på at omfattende byggeaktivitet i området med ny E6 kan komme til å starte neste år dersom alle tillatelser kommer på plass. Vi vil likevel gi kommunen en mulighet å gjennomføre undersøkelsene også senere hvis arbeidene ikke kan slutføres nå, men ikke i perioden for vårtrekket av fugl.

Med gode vilkår går vi ut fra at tiltaket ikke vil gi nevneverdig innvirkning på naturverdiene som nevnes ovenfor, jamfør naturmangfoldloven § 8. Undersøkelsene innebærer dermed ikke noe vesentlig tillegg til den samlede belastningen på økosystemet i verneområdet, og gir heller ikke noen uheldig presedens i dette eller tilsvarende verneområder da det antas å være et særtilfelle av sjelden karakter, jf. naturmangfoldloven § 10 som omhandler økosystemtilnærming og samlet belastning. Når det gjelder kravet om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder i naturmangfoldloven § 12 ansees arbeidene å styres av ovennevnte forhold med framfor alt lav vannstand og mulighet for å få gjort undersøkelsene før annen aktivitet setter i gang i området (og muligens kan påvirke drikkevannskildene). Naturmangfoldloven § 11, med krav om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, ansees som lite relevant i denne saken med mindre det oppstår uforutsette skader som kan rettes opp av tiltakshaver.

Ettersom reservevannkilde i Lillehammer ikke var planlagt og vurdert i verneprosessen mener vi at tiltaket nå kan hjemles i naturmangfoldloven § 48. Det strider ikke mot vernevedtakets formål og vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig, jamfør vurderingene over. Det er da lagt vekt på tiltakets begrensede omfang, betydningen for søker og at det ikke finnes noen alternativer utenfor verneområdet. Kravet til å kartlegge og sikre både fungerende vannkilde ved Korgen, og mulig reservevannkilde for fremtiden, er hjemlet i drikkevannsforskriften og stilt som krav fra Mattilsynet. Med både naturreservat og Lillehammer by på samme sted er det i en slik sak ikke så enkelt å unngå helt å berøre verneområdet.

NB:

- Undersøkelsene er satt i gang en dag før dette vedtaket kommer. Kommunen har blitt orientert om vilkårene nedenfor i e-post av 8. juni.
- Vi henstiller om at nedenstående vilkår også følges for boringer ved Balbergevjua som er et viktig hekkeområde for fugl (men utenfor naturreservatet).

Vedtak

Statsforvalteren i Innlandet gir Lillehammer kommune med utførende entreprenør dispensasjon fra vernebestemmelsen i Lågendeltaet naturreservat pkt. IV nr. 2, 3 og 4 for sonderboringer knyttet til kartlegging og sikring av eksisterende vannkilde ved Korgen, og mulig fremtidig vannkilde ved Sandvaodden. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48, første ledd, første alternativ (det strider ikke mot vernevedtakets formål og kan ikke påvirke verneverdiene nevneverdig).

Vilkår

- Kjøring og boring skal foregå så langt fra strandkant på både fastland og øyer som mulig.
- Kjøring i mudder- og sumpområder skal unngås, og kan kun gjennomføres kortest mulig veg hvis det ligger nødvendig borepunkt i slikt område. Kjøring skal dermed i all hovedsak foregå på sand- og grusbunn. Kjøringa skal berøre minst mulig vegetasjon.
- Kjøring, boring og evt. boreslam skal ikke berøre registrerte Artsfunn av truede planter og moser. Disse vises på bilde ovenfor i dette brevet, der registreringer i mulig konflikt med borepunkt er avmerka spesielt. På disse punktene skal utførende entreprenør følge råd fra

biolog (som skal befare området 9. juni sammen med saksbehandler i kommunen) for å unngå skade på disse artene.

- Støyende aktivitet skal foregå over kortest mulig tidsrom av hensyn til hekkende fugl.
- Arbeidene bør utføres mest mulig på dagtid, og selve boringen skal ikke foregå i skumring og natt av hensyn til mulig gytende fisk.
- Oljespill og lignende er ikke tillatt. Utførende entreprenør må likevel ha en plan og nødvendig utstyr for å unngå og begrense negativ påvirkning på verneverdiene ved slike uhell. Statsforvalteren må i tilfelle varsles umiddelbart.
- Arbeidene skal foregå fortrinnsvis i perioden 8. – 17. juni 2022. Hvis arbeidene ikke kan ferdigstilles er det tillatt å ta resterende punkt på ovennevnte vilkår ut 2023 på lavest mulig vannstand. Unntaket er perioden 15. april – 14. mai da det ikke er tillatt å gjennomføre undersøkelser av hensyn til trekkende fugl. Ideelt sett for flere verneverdier bør arbeidene utføres før denne perioden inntreffer, dvs. sen vinter/tidlig vår hvis mulig.

Eventuelle uforutsette skader på verneverdiene kan kreves opprettet eller erstattet.

Dette vedtaket forutsetter at andre nødvendige tillatelser er innhentet.

Tiltaket er også vurdert etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag, og vilkårene i denne dispensasjonen holder for å sikre de hensyn den forskriften skal ivareta.

Klageadgang

Dette vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Statsforvalteren i Innlandet (sfinpost@statsforvalteren.no).

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Alexandra Abrahamson
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Helen Sundstrøm, Lillehammer kommune
Mari Olsen, Innlandet fylkeskommune
Anders Breili, Lillehammer kommune